

Nr 289.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inköp
av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.; given
Stockholms slott den 9 april 1937.*

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Forslund.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet
inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i
statsrådet å Stockholms slott den 9 april 1937.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Forslund:

I skrivelse den 7 april 1937 har vattenfallsstyrelsen hemställt om godkännande av ett skrivelsen bilagt avtal med Skönviks aktiebolag, Sunds aktiebolag, Torpshammars aktiebolag, Trävaruaktiebolaget Svartvik, Uddefors aktiebolag och Wii elektriska aktiebolag, alla lydande under Svenska cellulosaaaktiebolaget, angående förvärv för en köpesumma av 4,300,000 kronor av vattenrätt i Gimån å sträckan mellan Holmsjön och Ljungan samt i Edeforsen i Ljungan ävensom av fastigheter, kraftverksanläggningar, ledningsnät och dämmningsrättigheter m. m.

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 289.

872 37 1

Sagda avtal, vilket är dagtecknat den 7 april 1937, torde få, med utslutande av kartbilagan, såsom bilaga fogas till dagens statsrådsprotokoll. De till avtalet hörande bilagorna B—E, i huvudsak innefattande ett närmare angivande av vissa kraftleveranser, som skulle övertagas av kronan, hava ännu icke hunnit slutligt utformas. Då desamma torde vara av underordnad betydelse vid ärendets bedömande, torde hinder icke böra föreligga att redan nu upptaga ärendet till prövning.

Belägenheten av de vattenfall, varom i avtalet är fråga, ävensom deras läge i förhållande till kronans anläggningar i Stadsforsen och Sillrefallet framgår av en vattenfallsstyrelsens skrivelse bilagd orienteringskarta. Efter utflödet ur Holmsjön, vilken sträcker sig i ost-västlig riktning ett trettiotal kilometer norr om och parallellt med Ljungan, passerar Gimån i sitt lopp söderut ett flertal sjöar — Fagervikssjön, Leringen, Norr Nordanedesjön, Mellansjön och Främmer Nordanedesjön — och bildar mellan dessa flera vattenfall, av vilka det mest betydande är Lershuvudströmmen omedelbart söder om sjön Leringen. På en sträcka om cirka 10 kilometer omedelbart före utflödet i Ljungan bildar Gimån Torpshammarfallet. Ett tiotal kilometer nedanför Gimåns tillflöde och omedelbart ovanför Stödesjön invid järnvägslinjen Ånge—Sundsvall bildar sedan Ljungan de s. k. Edefallen.

Till närmare utveckling av sin hemställan har *vattenfallsstyrelsen* till en början anfört följande:

Gimåns nederbördsområde (4,340 km² vid Torpshammarfallet) omfattar en högplatå, belägen mellan Indalsälven och Ljungan. Nederbördsområdet infaller till större delen inom Jämtland och sträcker sig nästan ända fram till Storsjön, medan utloppet och de nedre sjöarna äro belägna i Medelpad. Gimåns nederbördsområde är omkring 63 procent av Ljungans före sammanflödet vid Torpshammar.

Att Gimån är av naturen väl reglerad framgår av följande jämförelse, baserad på vattenfallsförteckningen:

	Sjöarea i procent av nederbörds- området	Oreglerad normal lägvattenmängd i procent av medelvatten- mängden
för Gimån vid Torpshammar.....	10.9	29
» Indalsälven vid Stadsforsen	8.9	22
» Fjällsjöälven vid Kilforsen	7.0	15
» Ångermanälven vid Holaforsen	6.1	17

Bland de större sjöarna märkas Revsundssjön om 68.2 km², Holmsjön om 36.4 km² och Leringen inklusive Fagervikssjön om 21.5 km². Dessa tre sjöar representera dock tillsammans endast cirka 27 procent av den totala sjöarean.

Vattenfallsstyrelsen har vid sin skrivelse fogat en profilritning, varav framgår, att Gimån mellan Holmsjön och Ljungan har en fallhöjd av 143 meter och att fallhöjden i Ljungan från Gimåns inflöde till havet utgör 57.8 meter. Å profilen har även angivits den sannolika avtrappningen vid utbyggnad av fallen. Enligt denna skulle 13 fallmeter uttagas vid Lershuvudsforsen och 125.7 fallmeter vid Torpshammar. Den å profilen angivna, 4.3 meter höga Fagerviksforsens värde skulle huvudsakligen bestå däri, att man genom den behärskar utloppet av Holmsjön och därigenom denna sjös reglering.

Vattenfallsstyrelsen framhåller härefter, att även om fallhöjden vid Torps-hammar vore lägre än det av staten utbyggda fallet vid Sillre (190 meter), så vore den dock för svenska förhållanden osedvanligt hög, ett förhållande som bringade ned utbyggnadskostnaden. Styrelsen anför i anslutning här-till, att den goda naturliga vattenregleringen med måttliga kostnader ytter-ligare kunde förbättras. Genom en i lämplig omfattning genomförd reglering av Leringen och Holmsjön kunde den normala lågvattenmängden nämligen höjas till cirka 55 procent av medelvattenföringen. Om Revsundssjön, be-lägen ovanför Holmsjön efter Gimån räknat, dessutom reglerades, bleve mot-svarande siffra omkring 65 procent.

Enligt vattenfallsstyrelsen finnas för närvarande följande utbyggnader i Gimån:

	Byggnads- år	Utnyttjad		Antal enheter	Effekt hkr	Energi- produktion 1929 kWh
		vatten- mängd m ³ /s	fallhöjd m			
1. Nordanede station i Lers- huvudforsen	1919—20	1.5	7.5	1	80	200,000
2. Gimån nr 1						
a. Nya kraftstationen	1919—20, 1926	13	9.2	1	1,035	3,838,000
b. Sliperiet	1894, 1923	32	15—16	8	5,300	21,312,000
c. Sågen	1908, 1925	1	18	1	140	500,000
Summa	—	—	—	—	6,555	25,850,000

Dessa anläggningar har styrelsen efter ett statsförvärf av desamma för av-sikt att slopa vid fallens utbyggande med större kraftverk.

Utöver angivna anläggningar finnes slutligen en kvarn vid Fagerviks-forsen.

Vattenfallsstyrelsen anför härefter:

År 1922 lämnade vattendomstolen tillstånd till utbyggnad av Torps-hammarfallet, avseende ett utnyttjande av 121 bruttofallmeter och en vattenmängd av 30 m³/s. Utbyggnaden avsåg lokal användning och relativt jämn tappning.

Om Torpshammarfallet förvärfas av staten och då givetvis utbygges för samverkan med statens övriga anläggningar, bör fallet användas på annat sätt. Med hänsyn till den höga fallhöjden och de goda dygns- och veckoregle-ringsmöjligheterna är vattenfallet med fördel användbart som toppkraft-station.

Torpshammaranläggningen bör kunna användas för magasinering av sön-dagskraft *dels* genom innehållandet av söndagsvattnet, *dels* genom att dylik kraft, som kommer att finnas i överflöd vid ett flertal anläggningar i andra vattendrag, användes för pumpning av vatten upp från Ljungan till damm-sjön ovanför Torpshammar för att sedan uttagas under följande veckodagar, varvid Stödesjön i Ljungan kan användas som utjämningsbassäng.

I vattenfallsstyrelsens hittills gjorda utredningar har för Torpshammar räknats med en maximal utbyggnadsvattenmängd av omkring 90 m³/s. Sam-

tidigt har dämningen höjts med 5 meter, så att bruttofallhöjden blir 125.7 meter. Effekten blir då omkring 85,000 kW. Utbyggnadsstorleken bör emellertid först längre fram fastställas.

Kraftstationen såväl som större delen av vattenvägarna skola utsprängas i berg och bli således väl skyddade mot luftangrepp.

Lershuvudsforsen är — betraktad separat — ur utbyggnadssynpunkt av lägre klass än Torpshammarfallet. Sedan emellertid den för Leringens reglering erforderliga dammbyggnaden uppförts, kan denna samtidigt användas för kraftuttagning, varigenom även detta fall med sin efter regleringen värdefulla vattentillgång med fördel kan utnyttjas.

Genom här föreslagen utbyggnad erhålles en fullständig avtrappning av Gimån mellan Leringen och Ljungan och såväl vecko- som dygnsreglering kunna förläggas till Leringen.

Vattenfallsstyrelsen meddelar vissa karakteristiska data rörande vattenmängd, fallhöjd och utbyggnad i Gimån, sammanställda för perioden 1915—1936:

Exceptionell lågvattenmängd	11.0 m ³ /s
Normal lågvattenmängd	15.5 »
75 procent vattenmängd	20.8 »
50 » »	31.8 »
Medelvattenmängd normal	45.0 »
» lågsta	25.9 »
Normal högvattenmängd	127.9 »
Exceptionell högvattenmängd	220.0 »

		Lershuvud- forsen	Torps- hammar	Summa
Bruttofallhöjd	meter	13	125.7	138.7
Medelnettofallhöjd	meter	10.7	123.8	134.5
Utbyggnadseffekt (vid cirka 90 m ³ /s) ..	kW	7,500	85,500	93,000
Uttagbar energi i medeltal (1931—1935) per år	milj, kWh	30	350	380

Enligt det nu föreliggande avtalet skulle kronan komma att med äganderätt förvärva all säljaren tillhörig vattenkraft i Gimån å sträckan Holmsjön — Ljungan och i Edeforsen i Ljungan. Kronan skulle förvärva de säljaren tillhöriga fastigheter, vilka erfordras för anläggandet av regleringsdammar, kraftverksdammar, tilloppskanal och kraftverk. Kronan kommer att med servitutsrätt, gällande för all framtid, få rätt att utnyttja all den till säljarens fastigheter hörande rätten till vattenkraft i Gimån på sträckan mellan Holmsjön och Ljungan. Kronan skulle få servitutsinteknad rätt att framdraga avloppstunnel från det blivande permanenta kraftverket, vari fallhöjden i Torpshammarfallen komme att utnyttjas, samt rätt att anlägga och utnyttja vägar över säljarens fastigheter. I den mån säljaren tillhöriga fastigheter, belägna omkring Främmer Nordanedesjön, Mellansjön och Norr Nordanedesjön, beröras av dämning från de blivande dammanläggningarna, skulle kronan förvärva rätt till dämning utan ersättning till höjden + 204.60. Säljaren har vidare förklarat sig avstå från den i vattenlagen föreskrivna 50 procent-förhöjningen å ersättningsbeloppen i fråga om de vid Leringen, Fagervikssjön och Holmsjön belägna fastigheter, som beröras av den s. k. årsregleringen.

Av vattenfallsstyrelsen företagna utredningar och undersökningar ha givit vid handen, att säljaren disponerar över den sammanlagda fallhöjden i Gimån mellan Holmsjön och Ljungan, med undantag av vad som belöper på 1 mål Nordanede och en mindre andel i Fagerviksforsen, tillhopa utgörande högst 2 procent.

Beträffande säljarens andelar i Edeforsen har vattenfallsstyrelsen anmärkt, att säljaren torde äga omkring 25 procent av den sammanlagda fallhöjden i forsen. Säljarens rättigheter härutinnan skulle överlätas på kronan, som här för den 1 januari 1942 skulle övertaga häremot svarande frikraftsleverans.

I försäljningen skulle vidare ingå två Torpshammars aktiebolag tillhöriga mindre kraftstationer av provisorisk art, belägna den ena vid Torpshammar och den andra vid Nordanede. I båda stationerna utnyttjas mindre fallhöjd i Gimån. Från båda stationerna levereras frikraft till säljare av vattenrätt, och från Torpshammarstationen distribueras ett mindre kraftbelopp till abonnenter av elektrisk kraft. Kronan avses komma att bli ägare till dessa båda mindre stationer. Torpshammars aktiebolag har emellertid förbehållit sig rätt att, intill dess att Torpshammarfallen bli utnyttjade i kronans permanenta anläggning, själv driva den nuvarande stationen vid Torpshammar samt dels tillgodogöra sig kraften för egen räkning, dels ock fullgöra frikraftsleveranserna. Under samma tid skall säljaren ha rätt att driva nuvarande sliperiet, vilket eventuellt kommer att elektrifieras och drivas med elektrisk kraft från Torpshammarstationen, sedan denna blivit färdig. Å tillträdesdagen, som är bestämd till den 31 december 1937, skulle kronan övertaga driften av Nordanedestationen och därigenom även kraftleveranserna från denna station.

Beträffande samtliga kraftleveranser, som skola övertagas av kronan, har säljaren enligt vad vattenfallsstyrelsen meddelar lämnat preliminära uppgifter, av vilka framgår, att kronan skulle övertaga *dels* beträffande Torpshammars kraftstation omkring 308 hästkrafter årskraft samt därutöver omkring 13 hästkrafter säsongkraft under månaderna maj—juli, allt frikraft, samt omkring 105 hästkrafter årskraft mot betalning abonnerad effekt, *dels ock* beträffande Nordanede kraftstation omkring 82 hästkrafter årskraft samt därutöver intill 21 hästkrafter säsongkraft under månaderna maj och juni ävensom månaderna oktober och november, allt frikraft. Vattenfallsstyrelsen upplyser, att säljaren kommer att före den 1 maj innevarande år till styrelsen överlämna definitiva uppgifter i förevarande hänseenden, och att dessa uppgifter då kunna vara tillgängliga. Uppgifterna äro avsedda att sammanfattas i förutnämnda bilagor B—E till förevarande avtal.

I avtalet är intagen bestämmelse av innebörd, att vattenfallsstyrelsen tillsammans med säljaren skall verkställa utredning om bästa sättet att till gemensam båtнад genomföra reglering av de ovanför Torpshammar belägna sjöarna. Vattenfallsstyrelsen skall också redan innan Torpshammarstationen är färdig bekosta regleringen av Holmsjön, men säljaren skall därvid betala hela årskostnaden, inklusive ränta och avskrivning å kostnaden för regleringsarbetena, intill dess Torpshammarstationen tages i drift. Kostnaden för ifrågavarande regleringsarbeten har beräknats till 0.85 miljon kronor. Be-

loppet torde emellertid enligt vattenfallsstyrelsen vara erforderligt tidigast budgetåret 1938/1939.

Rörande de övriga kontraktsbestämmelserna torde jag få hänvisa till avtalet. Vattenfallsstyrelsen har betonat, att de säljande bolagen icke i alla detaljer kunnat lämna fullt säkra uppgifter beträffande fastigheter och kraftstationer m. m., varför vattenfallsstyrelsen måste förbehålla sig rätt att i samråd med säljaren göra smärre ändringar i avtalet genom särskilda tilläggsavtal.

Vattenfallsstyrelsen anför härefter:

Alltsedan år 1917 har kronan förvärvat vattenkraft i Indalsälven och dess biflöde Sillreån samt i Ångermanälven och Fjällsjöälven till förstärkning av sina starkt begränsade vattenkrafttillgångar i mellersta och södra Sverige. I följande tabell utvisas huru krafttillgångarna successivt tagits i anspråk, samtidigt som krafttillgången ökats genom vattenfallsförvärv i nämnda norrländska älvar:

Å r	1	2	3	4	5
	Kraftproduk- tion vid Central- blocket	Outnyttjad vattenkraft i södra och mellersta Sverige exkl. Lagan	Vattenkraft i nedre Norrländ	Summa 2 + 3	Kvoten $\frac{4}{1}$
	Miljoner kWh	Miljoner kWh	Miljoner kWh		
1918.....	650	1,500	900	2,400	3.7
1921.....	680	1,500	1,800	3,300	4.9
1924.....	1,030	1,200	1,900	3,100	3.0
1927.....	1,250	900	2,000	2,900	2.3
1930.....	1,360	800	2,400	3,200	2.4
1933.....	1,460	800	2,600	3,400	2.3
1936.....	1,900	400	2,700	3,100	1.6

I anslutning till denna tabell anför vattenfallsstyrelsen:

Av tabellen framgår, huru nödvändiga vattenfallsförvärven i nedre Norrland varit. Samtliga statens större vattenfall i södra och mellersta Sverige äro nu utnyttjade, och det krafttillskott, som kan erhållas genom vattenregleringar och utbyggnad av mindre vattenfall, är relativt litet.

Vattenfallsreserven kan synas något riklig. Det måste emellertid beaktas, att den i tabellen angivna outbyggda vattenkraften endast till ungefär 50 procent utgöres av sådan kraft, som är eller genom reglering kan göras till prima kraft och som därjämte är utbyggbar för relativt låg kostnad, medan resten utgöres av sekunda kraft eller kraft, som är förhållandevis dyrare i utbyggnad.

Av kolumn 1 framgår vidare, huru förvånande snabbt kraftbehoven ökats. Under sådana förhållanden finner vattenfallsstyrelsen det vara förmånligt, att staten, som icke kan nämnvärt öka sina krafttillgångar genom ytterligare kompletterande inköp i de fall, som staten redan i huvudsak äger, tillvaratager det tillfälle, som nu erbjuds att förvärva fallkomplexet i Gimån, som tack vare sitt läge, sin låga utbyggnadskostnad och sina goda regleringsförhållanden låter sig med stor fördel inrangeras i vattenfallsstyrelsens anläggningar.

Vattenfallsstyrelsen anför vidare, att Torpshammarfallen genom sin höga fallhöjd och sina magasineringsmöjligheter äro ganska lika Sillrefallen i Indalsälven. Sillreanläggningen, som togs i drift år 1933, fungerar nu som topp-

kraft- och ackumuleringsverk för Norrfors och Porjus kraftverk och möjliggör ett fullständigare utnyttjande av dessa. Sillre, anför styrelsen, skummar av topparna i Norrlandsblockets belastningskurva och utnyttjar under sön- och helgdagar överskottskraft från Norrfors och Porjus för pumpning av vatten från Indalsälven till Oxsjön ovanför Sillrefallen, vilket vatten sedan under verkdygnens dagtid användes för kraftproduktion. Torpshammarfallen innehålla ungefär 15 gånger mera vattenkraftenergi än Sillrefallen och böra enligt styrelsen utbyggas för 5 à 6 gånger större effekt än de senare. Kraften från Torpshammarfallen avses huvudsakligen komma att användas för centralblockets behov, men fallen böra inom hela statsblocket få en uppgift av ungefär samma art som Sillres nuvarande uppgift inom Norrlandsblocket.

Rörande ränteförlusten å köpeskillingen — 4.3 miljoner kronor jämte ett mindre belopp gratiskraft — för tiden fram till fallens utbyggande anför vattenfallsstyrelsen:

Fallen komma enligt vad förut angivits att vid utbyggnad kunna lämna cirka 380 miljoner kWh per år. Räknar man med att fallet tages i anspråk först om cirka 10 år, vilket är ett relativt ogynnsamt antagande, och att statens ränta på inköpssumman blir 3 procent, så blir den årliga räntekostnaden, däri inräknat ränta på ränteförlusterna, cirka 175,000 kronor per år eller icke fullt 0.05 öre per kWh. Denna räntekostnad blir icke mer än cirka 10 procent av kostnaden för den utbyggda vattenkraften. I verkligheten komma naturligtvis ränteförlusterna icke att ackumuleras utan komma att belasta den löpande driften.

I detta sammanhang har vattenfallsstyrelsen — under framhållande att det kunde vara av intresse att klargöra, huru stora kostnaderna varit under gångna år för outbyggda vattenfall — i följande tabell angivit för vart tredje år från 1918 till 1936 inkomsten vid centralblocket samt räntekostnaderna för outbyggda vattenfall inom södra och mellersta Sverige samt nedre Norrland, ävensom sistnämnda ränteutgift i procent av inkomsten på centralblocket:

Å r	1	2	3
	Inkomsten från Central- blocket	Den årliga räntekostnaden för outbyggda fall i södra och mellersta Sverige samt nedre Norrland	Kvoten $\frac{2}{1} \times 100$
	Miljoner kr.	Miljoner kr.	Procent
1918	8.4	0.61	7.3
1921	13.5	1.03	7.6
1924	15.3	1.10	7.2
1927	19.4	0.85	4.4
1930	22.4	0.88	3.9
1933	25.7	0.79	3.1
1936	31.5	0.52	1.7

Av denna tabell, anför styrelsen, framginge tydligt, huru kostnaden för vattenfallsreserven aldrig varit av någon avsevärd storlek men att den under senare tider procentuellt sjunkit mycket snabbt, så att reservkostnaden numera vore en obetydlig del av kraftkostnaden, ehuru denna reserv naturligtvis

vore av stor betydelse för styrelsens avnämare med hänsyn till deras ständigt växande kraftbehov.

Vattenfallsstyrelsen har härefter gjort en jämförelse mellan kostnaden för ifrågavarande fallinköp och vissa andra vattenfallsförvärv i Norrland samt i sådant hänseende anfört:

Säljaren har för en större utbyggnad i Torpshammarfallet nedlagt ett belopp av omkring 1 miljon kronor i sänkschakt och tunnelarbeten samt i omfattande bergundersökningar genom diamantborrning. I köpet ingår vidare en kraftstation på cirka 700 kW. Visserligen blir denna oanvändbar efter det stora kraftverkets igångsättning, men medelst densamma kunna de till cirka 300 kW uppgående leveranserna av ersättningskraft till de gamla vattenfallsägarna och de till bortåt 100 kW uppgående, mot betalning kontrakterade leveranserna fullgöras, utan att vattenfallsstyrelsen bygger några särskilda provisoriska anläggningar för dem. I köpet ingår även ledningsnät för dessa leveranser. Värdet av dessa speciella objekt, som överlämnas genom försäljningen, uppgår till ungefär 300,000 kronor, vadan kostnaden för naturkraften utgör cirka 4 miljoner kronor.

Ett vattenfall med Torpshammarkomplexets energiinnehåll skulle vid normal fallhöjd av exempelvis 15 meter i ett välbeläget vattendrag i mellersta Norrland samt vid ordinära utbyggnads- och regleringskostnader kosta ungefär 1,750,000 kronor, därest fallet stode inför utbyggnad inom en tidrymd av några år. Det är sålunda otvetydigt, att köpeskillingen för Torpshammarkomplexet med cirka 2,250,000 kronor överstiger vad man normalt skulle ge för ett vattenfall med en leveransförmåga av 380 miljoner kWh. Torpshammar har emellertid ett betydande övärde gentemot vanliga vattenfall på grund av följande omständigheter:

a. På grund av den höga fallhöjden blir utbyggnadskostnaden väsentligt lägre än vid ett vanligt vattenfall med cirka 15 meters fallhöjd. Härtill kommer närbelägenheten till järnvägsstation, som verkar förbilligande på utbyggnadskostnaden.

b. Vattenfallet är, som i den hydrografiska beskrivningen redan angivits, på grund av den stora sjöarealen av naturen ovanligt välreglerat och kan dessutom med relativt små kostnader årsregleras i ännu större omfattning.

c. Vattenfallet kan fullständigt dygns- och veckoregleras och blir därigenom synnerligen väl användbart för toppkraftanläggning. Man kan vid detta vattenfall, såsom redan omnämnts, liksom vid Sillre komplettera maskinaggregaten med pumphjul och medelst dessa ackumulera överflödkraft från andra vattenfall.

d. Fallet är något sydligare beläget än vattenfallen i Indalsälven och Ångermanälven, varigenom överföringskostnaden till centralblocket blir i motsvarande grad lägre.

e. Med hänsyn till att anläggningen kommer att innehålla tämligen små dammar samt den omständigheten, att kraftverket och större delen av vattenvägarna komma att förläggas i berget, blir anläggningen i större utsträckning än någon hittills utförd anläggning av samma storlek i nedre Norrland skyddad mot flygangrepp. För vattenfallsstyrelsen, som har stort ansvar för kraftförsörjningen inom landet, är det av stort värde att få åtminstone viss del av kraftproduktionen förlagd till centraler, som äro av naturen väl skyddade mot militära angrepp.

Om man helt enkelt jämnt fördelar överpriset 2.25 miljoner kronor på dessa olika moment och sedermera jämför kvoten 450,000 kronor med en var av de nämnda fördelarna, så finner man, att en var av dessa har ett värde, som mer än väl motsvarar utgiften.

Vattenfallsstyrelsen betonar slutligen, att de nämnda fördelarna äro av särskilt värde för vattenfallsstyrelsens rörelse. Styrelsen skulle sålunda vid Torpshammar kunna få en anläggning av samma karaktär som Sillreanläggningen men mångdubbelt större och av utomordentlig betydelse för driftens anpassning efter växlingarna under dygnet och veckan.

Arbetena på Torpshammaranläggningen har vattenfallsstyrelsen, så vitt den nu anser sig kunna bedöma, antagit lämpligen kunna igångsättas vid nästa lågkonjunktur. Byggnadstiden skulle komma att bli relativt lång och i väsentlig grad koncentreras till lågkonjunkturtid.

Under återopande av vad sålunda i skrivelsen anförts hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* föreslå pågående riksdag att ej mindre godkänna förenämnda avtal med rätt för vattenfallsstyrelsen att däri vidtaga de smärre ändringar, som vid närmare granskning kunna befinnas nödiga eller lämpliga, än även anvisa härför erforderliga medel, 4,300,000 kronor, *dels ock* förordna att de inköpta fastigheterna och rättigheterna skola stå under vattenfallsstyrelsens förvaltning.

Under loppet av de senaste tjugu åren har staten förvärvat betydande vattenkraftsintressen i Indalsälven och dess biflöde Sillreån samt i Ångermanälven och Fjällsjöälven till förstärkning av statens starkt begränsade vattenkrafttillgångar i mellersta och södra Sverige. Av de senare äro samtliga större fall redan fullt utnyttjade, och möjligheten att öka dessa krafttillgångar genom vattenregleringar och utbyggnad av mindre vattenfall är enligt vattenfallsstyrelsen relativt liten. Ej heller kunna krafttillgångarna nämnvärt ökas genom kompletterande inköp i de fall, som redan i huvudsak ägas av staten. Vattenfallsstyrelsen har ock framhållit, att av den förefintliga vattenfallsreserven endast omkring hälften kan anses utgöra prima kraft och därjämte utbyggas för relativt låg kostnad. Med hänsyn härtill och då kraftbehoven ökas i synnerligen snabb takt, har vattenfallsstyrelsen funnit det vara förenat med klok förtänksamhet att, då nu tillfälle erbjuder sig, förvärva de huvudsakliga vattenkrafttillgångarna i Gimån å sträckan mellan Holmsjön och Ljungan ävensom viss vattenrätt i Ljungan.

Departements-
chefen.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att de till inköp föreslagna vattenfallen äro väl belägna med hänsyn till samarbete med andra Norrlandskraftverk och överföring söderut och hava stora naturliga förutsättningar att kunna effektivt tillgodogöras för en jämförelsevis låg kostnad. Den sammanlagda fallhöjden utgör ej mindre än 143 meter. Av dessa skulle lämpligen 13 meter kunna uttagas vid Lershuvudforsen och 125.7 meter vid Torpshammar. Redan den naturliga vattenregleringen i nu ifrågavarande sjösystem är god, men densamma kan med måttliga kostnader ytterligare förbättras. Genom en i lämplig omfattning genomförd reglering av sjöarna Leringen och Holmsjön kan sålunda den normala lågvattenmängden i Gimån höjas till 55 procent av medelvattenföringen, varjämte vidare en reglering av den ovanför belägna Revsundssjön skulle öka motsvarande siffra till omkring 65 procent.

I de av vattenfallsstyrelsen gjorda preliminära utredningarna har för Torpshammarfallet, vilket i första hand torde komma att utnyttjas, räknats med en maximal utbyggnadsmängd av omkring 90 kubikmeter per sekund. Den erhållna effekten skulle bli omkring 85,000 kW. Genom en utbyggnad av Lershuvudforsen skulle vidare kunna erhållas en effekt av ytterligare 7,500 kW. Sammanlagt skulle alltså vattenkraftsreserven erhålla ett tillskott av 92,500 kW. Den uttagbara energin har beräknats till 380 miljoner kilowattimmar per år. Den av vattenfallsstyrelsen tillämnade kraftverksanläggningen vid Torpshammar skulle med hänsyn till de goda dygns- och veckoregleringsmöjligheterna komma att utgöra ett toppkraft- och ackumuleringsverk för hela det sammanknutna statsblocket på ungefär samma sätt som nu är fallet med Sillreanläggningen i förhållande till Norrfors och Porjus kraftverk.

Köpeskillingen för de till inköp föreslagna vattenfallen, fastigheterna och anläggningarna m. m. uppgår till sammanlagt 4.3 miljoner kronor. Av denna summa belöpa ungefär 4 miljoner kronor å själva naturkraften. Detta belopp torde visserligen, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, få anses högt i jämförelse med vanligen tillämpade priser. Med hänsyn till de speciellt gynnsamma omständigheter, som enligt vad vattenfallsstyrelsen närmare utvecklat här föreligga och vilka giva vattenfallskomplexet ett betydande övärde gentemot andra vattenfall, torde emellertid den högre köpeskillingen få anses motiverad. Sålunda kunna kostnaderna såväl för fallens utbyggande som för sjösystemets reglering på grund av, bland annat, naturförhållandena beräknas bli avsevärt lägre än vad normalt är fallet. Härtill kommer, att vattenfallskomplexet kan fullständigt dygns- och veckoregleras, varigenom det blir synnerligen väl användbart såsom toppkraftanläggning. Vidare har vattenfallsstyrelsen framhållit, att överföringskostnaderna till centralblocket bli relativt låga med hänsyn till vattenfallens belägenhet söder om fallen i Indals- och Ångermanälvarna. Slutligen har styrelsen framhållit, att det tilltänkta kraftverket och större delen av vattenvägarna kunna förläggas i berg och att dammarna bli tämligen små, varigenom anläggningen i större utsträckning än någon hittills i nedre Norrland utförd anläggning av motsvarande storlek blir skyddad mot angrepp från luften, något som med hänsyn till den alltmer omfattande elektrifieringen av industri och järnvägar m. m. får anses vara av synnerlig betydelse.

På grund av nu anförda förhållanden och då köpevillkoren icke givit mig anledning till erinran, vill jag tillstyrka bifall till det av vattenfallsstyrelsen nu framlagda förslaget. Det föreliggande avtalet är bindande under förutsättning att detsamma godkännes av Kungl. Maj:t före den 1 juli 1937.

Frågan om tidpunkten för utbyggnaden av ifrågavarande vattenfall är beroende av utvecklingen av kraftbehovet inom landet. Vattenfallsstyrelsen har räknat med utbyggnad inom de närmaste tio åren men har tillika framhållit, att utbyggnadsarbetena, så vitt nu kan bedömas, skulle kunna förläggas till en inträffande lågkonjunkturperiod. Mot denna beräkning synes för närvarande intet vara att invända.

Med åberopande av det anförda och under framhållande av att proposition i ärendet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tiden gått till ända hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna ifrågavarande, vid statsrådsprotokollet fogade avtal, med rätt för vattenfallsstyrelsen att vidtaga de smärre ändringar i avtalet, som vid dess tillämpning kunna visa sig erforderliga och varom överenskommelse kan komma att träffas,

dels ock till inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m. för budgetåret 1937/1938 under rubriken »Utgifter för kapitalökning. I. Statens affärsverksamhet. D. Statens vattenfallsverk» anvisa ett *reservationsanslag*, att utgå av lånemedel, av kronor 4,300,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnår, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. C. F. v. Krusenstierna.

KONTRAKT

mellan Skönviks Aktiebolag, Sunds Aktiebolag, Torpshammars Aktiebolag, Trävaruaktiebolaget Svartvik, Uddefors Aktiebolag och Wii Elektriska Aktiebolag, nedan gemensamt kallade Säljaren, å ena, samt Kungl. Maj:tt och Kronan genom Kungl. Vattenfallsstyrelsen, å andra sidan, angående förvärfv av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.

Fastigheter, som överlåtas med äganderätt.

§ 1.

Mom. 1. Skönviks Aktiebolag överlåter och försäljer med full äganderätt till Kronan följande fastigheter:

1) 19/200 mål Ede 1 ²⁰	39) 11/200 mål Ede 6 ³²
2) 1/20 " " 1 ²²	40) 11/200 " " 6 ³⁴
3) 1/10 " " 1 ²⁴	41) 3/50 " " 7 ³⁹
4) 1/24 " " 1 ²⁶	42) Av bolaget förvärfvade två särskilda jord-
5) Av bolaget förvärfvat jordområde om 0.01	områden, avsedda att ägostyckas från
hektar, avsett att ägostyckas från 3/50	Ede 7 ⁵⁰
mål Ede 2 ¹⁷	43) 3/100 mål Edsta 1 ⁴⁶
6) Av bolaget förvärfvat jordområde om 0.01	44) 3/100 " " 1 ⁵⁰
hektar, avsett att ägostyckas från 3/25	45) 3/100 " Fanbyn 7 ⁶¹
mål Ede 2 ¹⁸	46) 3/100 " " 7 ⁶³
7) 3/200 mål Ede 2 ⁵⁹	47) 7/96 " Granmodal 1 ¹²
8) 6/3125 " " 2 ⁶¹	48) 7/192 " " 1 ¹⁴
9) 1/200 " " 2 ⁶³	49) 43/800 " Kälsta 2 ⁴⁰
10) 3/200 " " 2 ⁶⁵	50) 1/50 " " 2 ⁴²
11) 7/100 " " 2 ⁶⁷	51) 1/200 " " 2 ⁴⁴
12) 7/50000 " " 2 ⁶⁹	52) 63/1600 " " 2 ⁴⁷
13) 3/100 " " 2 ⁷¹	53) Av bolaget förvärfvat jordområde om 0.09
14) 1/80 " " 2 ⁷³	hektar, avsett att ägostyckas från 1 3/16
15) 1/20 " " 2 ⁷⁵	mål Kälsta nr 2 litt. Wa
16) 3/20 " " 2 ⁷⁷	54) Av bolaget förvärfvat jordområde om 0.019
17) 1/25 " " 2 ⁷⁹	hektar, avsett att ägostyckas från 1 3/16
18) 1/25 " " 2 ⁸¹	mål Kälsta nr 2 litt. Wb
19) 9/100 " " 3 ⁵⁰	55) 1/10 mål Kärvsta 2 ⁴³
20) 37/1800 " " 3 ⁵²	56) 1/40 " " 2 ⁴⁴
21) 1/8 " " 3 ⁵⁴	57) 1/40 " " nr 2 litt. Ac
22) 37/1800 " " 3 ⁵⁶	58) 1/50 " " 3 ⁴⁴
23) 1/27 " " 3 ⁵⁸	59) 1/50 " " 3 ⁴⁶
24) 5/144 " " 3 ⁶⁰	60) 1/20 " " 4 ⁵³
25) 2/15 " " 3 ⁶²	61) 7/200 " " 5 ⁵
26) 1/50 " " 4 ⁴²	62) 1/16 " Sandåsen 1 ¹⁰
27) 1/50 " " 4 ⁴⁴	63) 7/100 " Ökne 1 ³²
28) 1/10 " " 4 ⁴⁶	allt i Stöde socken av Medelpads västra
29) 1/20 " " 4 ⁴⁸	domsaga och Västernorrlands län.
30) 1/20 " " 4 ⁵⁰	64) Ett jordområde om c:a 2 hektar intill
31) 1/20 " " 4 ⁵²	Fagervikaströmmen, avsett att avstyckas
32) 7/144 " " 4 ⁵⁴	från 5 1/2 mål Fagervik 1 ⁴ i Holms soc-
33) 7/144 " " 4 ⁵⁶	ken av Medelpads östra domsaga och
34) 1/50 " " 4 ⁵⁸	Västernorrlands län.
35) 1/50 " " 4 ⁶⁰	Beträffande fastigheterna under 1)–63)
36) 5/24 " " 4 ⁶³	ikläder sig Säljaren icke skyldighet att
37) 1/40 " " 5 ³⁹	överlämna andra åtkomsthändingar än
38) 1/12 " " 5 ³¹	dem, som nu äro i Säljarens besittning.

§ 1. Mom. 2. Torpshammars Aktiebolag överlåter och försäljer med full äganderätt till Kronan följande fastigheter:

- 1) Ett jordområde av den vid laga skiftet i Klöstre by såsom samfällid undantagna ägofiguren nr 280, vilket område skall avstyckas så, att det gränsar i söder mot Statens Järnvägars järnvägslinje Ånge—Sundsvall, i väster mot Klöstre litt. A, i norr mot en linje parallell med och på 50 meters avstånd från järnvägslinjen samt i öster mot en linje parallell med och på 15 meters avstånd från vägen Torpshammar—Nordanede
- 2) Ett jordområde, avsett att avstyckas från 12 1/4 mål Klöstre 2¹. Jordområdets gränser äro följande: i öster mot den vid laga skiftet å Klöstre by undantagna ägofiguren nr 280, i söder mot statens järnvägars järnvägslinje, i väster mot stamhemmanets västra gräns och i norr mot en linje parallell med och på 50 meters avstånd från järnvägslinjen
- 3) Ett jordområde, avsett att avstyckas från 1622/3100 mål Lillboda 1²⁷ litt Ada, med följande gränser: i norr mot Gimån med hela skiftesbredden, i öster mot Lillboda litt. Aa med en längd av 10 meter, i söder mot 431/3100 mål Lillboda 1²⁸ med hela skiftesbredden, i väster mot Lillboda litt. Ab 1 med en längd av 10 meter. Det på så sätt begränsade jordområdet motsvarar skifteslotten litt. Ada 2 enligt en den 19 november 1920 fastställd ägostyckning
- 4) Ett jordområde, avsett att avstyckas från 12/155 mål Lillboda 1³⁵, med följande gränser: i norr mot Lillboda 1³² med en längd av 40 meter, i väster mot Lillboda 1³⁴ med en längd av 40 meter, i söder och öster mot styckningsfastigheten med en längd av 40 meter i vardera riktningen
- 5) Lägenheten Gimåfors nr 1 (Lillboda 1²¹)
- 6) 243/1240 mål Lillboda 1⁴⁸
- 7) 258/2480 " " 1⁵⁰
- 8) 263/2480 " " 1⁵²
- 9) 282/1550 " " 1⁵⁴
- 10) 282/1550 " " 1⁵⁶
- 11) 449/3100 " " 1⁵⁸
- 12) 1/8 " Hundberget 1¹⁶
- 13) 1/16 " " 1¹⁸
- 14) 1/16 " " 1²⁰
- 15) 235/1296 " Boda 1⁹³
- 16) 7/100 " " 1⁹⁴
- 17) 2105/9072 " " 1⁹⁶
- 18) 1157/5184 " " 1⁹⁸
- 19) 57/648 " " 1¹⁰⁰
- 20) 55/432 " " 1¹⁰²
- 21) 117/2592 " " 1¹⁰⁴
- 22) 109/864 " " 1¹⁰⁶
- 23) 41/324 " " 1¹⁰⁸
- 24) 3/216 " " 1¹¹⁰
- 25) 95/5184 " " 1¹¹²
- 26) 1/81 " " 1¹¹⁴
- 27) 1/324 " " 1¹¹⁶
- 28) 1/162 mål Boda 1¹¹⁸
- 29) 1/27 " " 1¹²⁰
- 30) 10/27 " " 1¹²²
- 31) 174/756 " av Boda 1¹²⁴
- 32) 4/155 " Boda 1¹²⁶
- 33) 1/7 " " 1¹²⁸
- 34) 13/54 " " 1¹³⁰
- 35) 13/54 " " 1¹³²
- 36) 23/81 " " 1¹³⁴
- 37) 1/7 " " 1¹³⁶
- 38) 1/7 " " 1¹³⁸
- 39) 5/81 " " 1¹⁴⁰
- 40) 6/81 " " 1¹⁴²
- 41) 51/155 " " 1¹⁴⁴
- 42) 74/155 " " 1¹⁴⁶
- 43) 77/648 " " 2²⁰
- 44) 13/81 " " 2²²
- 45) 13/81 " " 2²⁴
- 46) 26/81 " " 2²⁶
- 47) 793/1296 " " 2²⁸
- 48) 45/324 " " 2³⁰
- 49) Ett jordområde om c:a 1.00 hektar beläget nedströms utloppet av Främmer Nordanedesjön, avsett att avstyckas från 11 1/8 mål Främre Nordanede 1²
- 50) Lägenheten Gimåns kraftverk nr 1 (Främre Nordanede 1⁶)
- 51) Ett jordområde om c:a 0.2 hektar utmed Leringen, avsett att avstyckas från 4/5 mål Nordanede 1³⁷
- 52) Lägenheten Nordanede 1⁵⁶, en kvarnplats
- 53) Lägenheten Fiskehusplatsen nr 1 (Nordanede 1⁹⁰) jämte den därå uppförda Nordanede kraftstation.
- 54) Lägenheten Bolagsförvärvet (Nordanede 1⁹⁷).
- 55) 1/40 mål Nordanede 1¹⁰⁷
- 56) 1/40 " " 1¹⁰⁹
- 57) 1/40 " " 1¹¹¹
- 58) 1/40 " " 1¹¹³
- 59) 1/40 " " 1¹¹⁵
- 60) 1/25 " " 1¹¹⁷
- 61) 1/28 " " 1¹¹⁹
- 62) 17/200 " " 1¹²¹
- 63) 1/56 " " 1¹²³
- 64) 58/1215 " " 1¹²⁵
- 65) 1/1215 " " 1¹²⁷
- 66) 242/1215 " " 1¹²⁹
- 67) 1/72 " " 1¹³¹
- 68) 4/432 " " 1¹³³
- 69) 1/108 " " 1¹³⁵
- 70) 5/108 " " 1¹³⁷
- 71) 7/216 " " 1¹³⁹
- 72) 1/216 " " 1¹⁴¹
- 73) 6/216 " " 1¹⁴³
- 74) 1/50 " " 1¹⁴⁵
- 75) 6/100 " " 1¹⁴⁷
- 76) 3/100 " " 1¹⁵¹
- 77) Avstyckade fastigheten Främre Nordanede 1¹⁹
- 78) Avstyckade fastigheten Främre Nordanede 1¹⁰, allt i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län.

§ 1. Mom. 3. Med de försälda områden, som skola avstyckas från angivna stamfastigheter, skall följa och således i försäljningen ingå all Säljaren tillkommande, till stamfastigheterna hörande rätt till vatten, vattenfall, flodbotten, uppgrundningar och fiske i Gimån från Holmsjöns utlopp till den nuvarande järnvägsbron vid Torpshammar ävensom i Edeforsen i Ljungan, så skiftat som oskiftat. Till de avstyckade områdena skall ock vid avstyckningarna läggas servitutsrätt att förfoga över stamfastigheternas andelar i och rätt till Holmsjön och nedanför liggande av Gimån genomflutna sjöar, i den mån så erfordras för utnyttjande av vattenkraften i Gimån och för reglering av sjöarna och vattenavrinningen från dem. Dessa rättigheter, som beträffande varje särskild fastighet endast avse de vattenområden, vilka ingå i fastighetens skifteslag, skola vid blivande avstyckningar läggas till de för Kronan avstyckade fastigheterna.

I försäljningen ingår alltså icke vattenområdet i Gimån å sträckan nedströms nuvarande järnvägsbron vid Torpshammar. Det anmärkes emellertid, att rätten att för all framtid utnyttja vattenkraften å denna sträcka av ån tillförsäkrats Kronan enligt bestämmelserna i § 2 mom. 1 här nedan.

§ 1. Mom. 4. Säljaren förbinder sig att till Kronan utan särskild ersättning med äganderätt överlåta de markområden, Kronan kan behöva av Säljaren tillhörig mark för damm och kraftstation med det ungefärliga läge, som angives för kraftverksanläggningen enligt Mellanbygdens Vattendomstols utslag den 16 september 1922, jämte tillhörande sänken, transporttunnlar, eventuellt omlagd flötningsränna, tillfartsvägar, bostäder m. fl. hjälpanläggningar.

För den händelse Kronan skulle välja utbyggnad av den blivande kraftverksanläggningen med öppen tillloppskanal å den övre sträckan, förbinder sig Säljaren att utan särskild ersättning överlåta de områden av Säljaren tillhörig mark, vilka för kanalen erfordras, och, därest kanalen skulle framdragas till Grönsta, jämväl erforderligt utmål för damm vid Grönsta.

Den sammanlagda arealen för de i detta moment omnämnda jordområdena må dock inklusive Gimåns kraftverk nr 1 icke överstiga 20 hektar, Kronan obetaget att härvid utbyta del av Gimåns kraftverk nr 1 emot samma areal av annan mark för samma ändamål.

Säljaren förbinder sig dock icke att försälja markområden nedanför nuvarande järnvägslinjen Ånge—Sundsvall.

§ 1. Mom. 5. Säljaren förbinder sig att till Kronan utan särskild ersättning överlåta de markområden, Kronan i en framtid kan behöva av Säljaren tillhörig mark till utmål intill en sammanlagd areal av 5 hektar, däri inbegripet det område om 2 hektar, som omförmåles ovan i § 1 mom. 1, nr 64, för regleringsdammar för Holmsjöns och Leringens regleringar och för härtill anslutna vattenkraftanläggningar.

§ 1. Mom. 6. Gränserna för de i mom. 4 och 5 omnämnda jordområdena skola senast den 1 juli 1939 angivas av Kronan, som därvid dock är skyldig att samarbeta med Säljaren och iakttaga, att icke onödigt intrång förorsakas Säljaren. Detsamma gäller för de i mom. 1 nr 64 samt mom. 2 nr:is 49 och 51 omnämnda jordområdena, dock att gränserna för dessa områden skola angivas snarast möjligt.

Fastigheter, från vilka upplåtits servitut för vatten- och dämmningsrätt.

§ 2.

Mom. 1. Säljaren såsom ägare av nedannämnda tjänande fastigheter medger Kronan såsom ägare av fastigheten Gimåns Kraftverk nr 1 rätt att, i den mån så erfordras för utnyttjande av vattenkraften i Gimån och för reglering av sjöarna och vattenavrinningen från dem, för all framtid utan särskild ersättning förfoga över all den till de tjänande fastigheterna hörande rätt till vatten, vattenfall, flod- och sjöbotten samt fiske i Gimån med tillhörande sjösystem å sträckan från och med Holmsjön till Ljungan, så skiftat som oskiftat, innefattande detta även rätt att avleda vatten ur Gimån. Denna bestämmelse fritager icke Kronan från skyldighet att gälda ersättning för skada och intrång å de delar av Säljarens fastigheter, som icke utgöra vattenområde.

De tjänande fastigheterna äro följande:

a) de Skönviks Aktiebolag tillhöriga fastigheterna:

1) 6 3/8 mål Fagervik 1²,

2) 4 49/50 mål Fagervik 1²,

båda i Holms socken av Medelpads östra domsaga och Västernorrlands län;

b) de Torpshammars Aktiebolag tillhöriga fastigheterna:

3) 6 1/8 mål Klöstre 1²

4) 1/2 " " 1⁶

5) 12 1/4 " " 2¹

6) 12 2/3 " " 3²

7) 13/70 " " 4⁹

8) 3/10 " " 4⁴⁷

9) 3/10 " " 4¹⁰

10) 1/7 " " 4⁵¹

11) 1/14 mål Klöstre 4 ⁵³	22) Lägenheten Främre Nordanede 1 ¹⁷ ,
12) 1/10 " " 4 ⁵⁰	allt i Torps socken av Medelpads västra
13) 3/28 " " 4 ⁵⁷	domsaga och Västernorrlands län;
14) Gimå tullmjölkvarn 1 ¹	c) de Trävaruaktiebolaget Svartvik tillhöriga
15) Kvarnställe i Gimån (Klostrekvarn 1 ¹)	fastigheterna:
16) Lägenheten Hundberget 1 ⁸	23) 89/162 mål Nordanede 1 ²¹
17) " Hundbergsstrand nr 2 (Hund-	24) 89/324 " " 1 ²²
berget 1 ⁰)	25) 89/216 " " 1 ²⁵
18) Lägenheten Deckerstorpet (Hundber-	26) 89/216 " " 1 ³⁷
get 1 ¹³)	27) 2 17/72 " " 1 ³⁰
19) Lägenheten Stranden nr 3 (Hundber-	28) 267/432 " " 1 ⁸⁴ ,
get 1 ¹⁴)	allt i Torps socken av Medelpads västra
20) Lägenheten Främre Nordanede 1 ¹⁰	domsaga och Västernorrlands län.
21) " " " 1 ¹¹	

Därest avstyckning av någon av de i § 1 omförmälda försälda jordområdena skulle stöta på svårigheter, må rätten till vatten, fiske m. m. tillförsäkras Kronan genom servitutsinteckning enligt detta moment, för vilket fall särskilt tilläggskontrakt skall upprättas.

§ 2. Mom. 2. Säljaren såsom ägare av nedannämnda tjänande fastigheter medger Kronan såsom ägare av 1/50 mål Ede 4⁴⁴ rätt att, i den mån så erfordras för utnyttjande av vattenkraften i Edeforsen och reglering av vattenframrinningen i Ljungan, för all framtid utan särskild ersättning förfoga över all den till de tjänande fastigheterna hörande rätt till vatten, vattenfall, flodbotten och fiske i Edeforsen i Ljungan, så skiftat som oskiftat. Denna bestämmelse fritager icke Kronan från skyldighet att gälla ersättning för skada och intrång å de delar av Säljarens fastigheter, som icke utgöra vattenområde.

De tjänande fastigheterna äro följande:

a) de Skönviks Aktiebolag tillhörande fastig-	b) de Trävaruaktiebolaget Svartvik tillhöriga
heterna:	fastigheterna:
1) 13/10 mål Ede 2 ¹⁴	5) 10 1/4 mål Ede 1 ⁴
2) 18/25 " " 2 ¹⁵	6) 23/10 " " 1 ¹⁸
3) 5 11/20 " " 6 ¹⁴	7) 2 " " 1 ⁶
4) 5.8 " Sandåsen 1 ⁴ ,	8) 2 " " 7 ⁶ ,
allt i Stöde socken av Medelpads västra	allt i Stöde socken av Medelpads västra
domsaga och Västernorrlands län;	domsaga och Västernorrlands län.

§ 2. Mom. 3. Säljaren såsom ägare av nedannämnda tjänande fastigheter medger Kronan såsom ägare av fastigheten Gimåns Kraftverk nr 1 rätt att för all framtid från en damm, belägen i ungefärligen det läge, som i Mellanbygdens Vattendomstols utslag av år 1922 angives, eller högre upp utan ersättning verkställa uppdamning i Främmer Nordanedesjön och Mellansjön till den höjd, som i utslaget tillåtes, eller till höjden + 205.0 meter under tiden 1 november—15 april samt till höjden + 204.60 meter under övrig tid av året, allt över det för Torpshammarfallet gällande jämförelseplanet, vilket omnämnts i utslaget.

Vidare berättigas Kronan att mot den ersättning, som vattendomstol bestämmer, verkställa ytterligare uppdamning i dessa sjöar intill höjden + 210 över samma jämförelseplan.

De tjänande fastigheterna äro följande:

a) de Skönviks Aktiebolag tillhöriga fastig-	b) de Torpshammars Aktiebolag tillhöriga
heterna:	fastigheterna:
1) 63/8 mål Främre Nordanede 1 ⁸ ,	3) 4/5 mål Nordanede 1 ³⁷
2) 3 1/2 " " " 1 ⁴ ,	4) 1622/3100 " Lillboda 1 ²⁷ ,
båda i Torps socken av Medelpads västra	allt i Torps socken av Medelpads västra
domsaga och Västernorrlands län;	domsaga och Västernorrlands län.

§ 2. Mom. 4. Trävaruaktiebolaget Svartvik såsom ägare av fastigheten Nordanede 1¹⁹¹ i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län, vilken fastighet är tjänande fastighet, medger Kronan såsom ägare av fastigheten Gimåns Kraftverk nr 1 rätt att för all framtid utan särskild ersättning för olägenhet eller skada å mark, fiske eller annan egendom sänka vattenståndet i Norr Nordanedesjön intill 2 meter under normalt medelvattenstånd.

§ 2. Mom. 5. Här förestående i mom. 1, 3 och 4 omnämnda rättigheter utgöra besvär och last, som till förmån för Kronans fastighet Gimåns Kraftverk nr 1 (Främre Nordanede 1¹⁶) skola för all framtid såsom servitut vila å Säljarens nämnda fastigheter, och må till säkerhet för beståndet av detta servitut inteckning utan Säljarens vidare hörande meddelas i desamma.

De i mom. 2 omnämnda rättigheterna utgöra besvär och last, som till förmån för Kronans fastighet 1/50 mål Ede 4⁴⁴ skola för all framtid såsom servitut vila å Säljarens nämnda fastigheter, och må till säkerhet för beståndet av detta servitut inteckning utan Säljarens vidare hörande meddelas i desamma.

§ 2. Mom. 6. Som Kronan förvärfvar fastigheterna Främre Nordanede 1¹⁵ och 1¹⁹, med vilka följer vattenrätten för Främre Nordanede 1⁴, repsektive 1³, medgiver Kronan såsom ägare till *Gimåns Kraftverk nr 1*, att nedannämnda inteckningar må dödas i vad de besvara Främre Nordanede 1⁴ och 1³.

1) en den 7 mars 1922, § 269, meddelad inteckning i 3 1/2 mål Främre Nordanede 1⁴ under Lillboda nr 1 med undantag av en däriifrån försäld hemmansdel, Torpshammars Aktiebolag till säkerhet för rätt att disponera och nyttja grund, vatten och fiske, avleda vatten samt göra dammar enligt avhandling den 29 januari 1922 med Skönviks Aktiebolag.

2) en den 7 mars 1922, § 270, meddelad inteckning i 6 3/8 mål Främre Nordanede 1³, lydande med 2 1/2 mål under Finsta nr 3, 1 3/4 mål under Västervallsta nr 1 och 2 1/8 mål under Backen nr 2, Torpshammars Aktiebolag till säkerhet för rätt att disponera och nyttja grund, vatten och fiske, avleda vatten samt göra dammar enligt avhandling den 29 januari 1922 med Skönviks Aktiebolag.

Fastigheter, för vilka upplåtits servitut för uppförande av den blivande kraftverksanläggningen (tunnlar, upplagsplatser m. m.).

§ 3.

§ 3. Mom. 1. Säljaren såsom ägare av nedannämnda tjänande fastigheter förbinder sig att för all framtid utan ersättning tåla, att Kronan såsom ägare av fastigheten Gimåns Kraftverk nr 1 å nedannämnda tjänande fastigheter för en anläggning till utnyttjande av fallhöjden från Främre Nordanedesjön till Ljungan — i kontraktet benämnd *Torpshammars kraftverk* — framdrager och bibehåller avloppstunnel och avloppskanal, upptager sänken och transporttunnlar samt upplägger massor från tunnelarbetet och kraftverksbygget i övrigt.

Säljaren medgiver Kronan tillika rätt att utan ersättning tillgodogöra sig samtliga de vattenbyggnadsarbeten, som av Säljaren utförts för den anläggning, till vilken tillstånd lämnats genom vattendomstolens ovannämnda utslag 1922. Om avloppstunnelns sträckning skall ändras från den i detta utslag tillåtna, skall detta ske i samråd med Säljaren, och därvid tillses, att onödigt intrång icke tillskyndas denne.

I vad området söder om järnvägen angår, må Kronan hava rätt att verkställa erforderliga rensningar och schaktningar inom det å bilagda karta (Bil. A) med gröna linjer begränsade området samt vidtaga för dessa ändamål erforderliga anordningar. Dock skall Kronans rätt att upplägga massor vara begränsad till de å samma karta streckade områdena samt Kronan vara skyldig att för transport av virke från upplaget väster om Killingholmen till uppförningsverket på Gimåns vänstra strand vidmakthålla den nuvarande förbindelsefåran eller anordna en högst 20 meter bred kanal norr om Killingholmen med samma bottenhöjd som den nu för ändamålet använda fåran. Kronan må ej heller inkräkta på de länsar och andra anordningar, som erfordras för såväl denna transport som ock för överföringen av virke från upplaget söder om Killingholmen till uppförningsverket. I övrigt må områdena söder om järnvägen tagas i anspråk enbart för framdragande av avloppstunnel med härför erforderlig transportväg mellan det inom fabriksområdet belägna sänket och de streckade upplagsområdena mellan järnvägen och landsvägen, för utschaktning av avloppskanal samt för eventuell omläggning av flottningsrännan, vilken senare dock icke får förläggas till det område å Gimåns vänstra strand, vilket nu användes för industrien vid Torpshammar.

De tjänande fastigheterna äro följande:

a) den *Skönviks Aktiebolag* tillhöriga fastigheten:

- 1) 6 3/8 mål Främre Nordanede 1³
i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län;

b) de *Torpshammars Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

- 2—12) de i § 2, mom. 1, omnämnda fastigheterna nr 3—13 i vad det avser servitutets utnyttjande på den vid laga

§ 3. Mom. 2. Här förestående i mom. 1 omnämnda rättigheter utgöra besvär och last, som till förmån för Kronans fastighet Gimåns Kraftverk nr 1 (Främre Nordanede 1¹⁸) skola för all framtid såsom servitut vila å Säljarens ovannämnda fastigheter, och må till säkerhet för beståndet av detta servitut inteckning utan Säljarens vidare hörande meddelas i desamma.

§ 3. Mom. 3. Säljaren förbinder sig att för all framtid tåla, att Kronan utan sär-

skiftet å Klöstre by såsom samfalld undantagna ägofiguren 280

13) 12 1/4 mål Klöstre 2¹

14) lagenheten Hundberget 1⁸

15) " Hundbergsstrand nr 2 (Hundberget 1⁹)

16) lagenheten Deckerstorpet (Hundberget 1¹²)

17) " Stranden nr 3 (" 1¹⁴)

18) 11 1/8 mål Främre Nordanede 1³,
allt i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län.

skild ersättning över Säljaren tillhöriga fastigheter framdrager vägar och transportleder i samband med uppförande av kraftverk och regleringsdamm samt bibehåller nämnda anordningar i tiden efter anläggningarnas färdigställande, i den mån de erfordras för deras drift. Denna rätt får icke intecknas.

§ 3. Mom. 4. Vid utövande av de rättigheter, som tillkomma Kronan enligt denna paragraf, skall Kronan samråda med Säljaren och tillse, att varken skada eller onödigt intrång orsakas å Säljarens egendom eller nämnvärt hinder uppstår för driften av Säljarens industri. Kronan må sålunda ej heller genom förorenig av vattnet vålla olägenhet för Säljarens verk. Skulle nämnvärd skada eller hinder för driften uppstå, skall Kronan utgiva ersättning härför.

Kronans servitut för kraftledningar.

§ 4.

Mom. 1. Säljaren överlåter till Kronan den rätt att över annans mark framdraga kraftledningar, som Säljaren förvärvat i samband med anläggandet av distributionsnäten från Torpshammars och Nordanede kraftstationer, dock endast i den mån distributionsnäten enligt § 6, mom. 2 och 3 övertagas av Kronan.

§ 4. Mom. 2. I den mån de i mom. 1 här ovan omförmälda ledningarna äro framdragna över Säljaren tillhöriga fastigheter, förbinder sig Säljaren att upprätta särskilda servitutsavtal angående rätten till ledningarnas bibehållande utan ersättning härför. Skulle dessa avtal intecknas, är Säljaren icke skyldig att bereda inteckningarna särskild förmånsrätt.

Säljarens servitut för kraftledningar och vägar.

§ 4. Mom. 3. Säljaren berättigas för all framtid utan ersättning dels att över de till Kronan över- och upplåtna områdena utan ersättning framdraga och bibehålla kraftledningar, och för Säljaren erforderliga vägar, dels ock att begagna de vägar och broar, (varmed ock avses eventuella gång- eller körbanor över blivande dammar och kanalintag), som av Kronan anläggas. Vid framdragandet av dessa ledningar och vägar skall Säljaren dock samråda med Kronan och undvika onödig olägenhet för dessa anläggningar. Denna rätt får icke intecknas.

Kontraktets innebörd.

§ 5.

Mom. 1. Säljaren avser att genom detta kontrakt överlåta eller upplåta all Säljaren nu tillkommande rätt till vattenkraft och fiske i Gimån från Holmsjöns utlopp till Ljungan samt i Edeforsen i Ljungan ävensom medgiva dämning av i kontraktet angiven omfattning i vad Säljarens nu innehavda rätt angår i Främmer Nordanedesjön och Melansjön. Skulle av förbiseende kontraktet hava blivit ofullständigt i dessa avseenden, och upptäckes detta före den 1 juni 1938, skall komplettering ske.

§ 5. Mom. 2. Med i § 1 mom. 1 angiven reservation ansvarar Säljaren för, att Säljaren är eller blir lagfaren ägare till de fastigheter, vilka helt eller delvis genom detta kontrakt försäljas eller i vilka servitutsinteckningar enligt kontraktet skola beviljas, men ikläder sig icke någon garanti för omfattningen av den vattenrätt, som tillhör samma fastigheter.

Kraftleveranser och kraftstationer m. m.

§ 6.

Mom. 1. Kronan övertager från och med tillträdesdagen de Säljarens skyldigheter i fråga om frikraftsleveranser, som Säljaren åtagit sig i samband med förvärv av fastigheter och rättigheter på sträckan Holmsjöns utlopp—Ljungan. Förteckning över de kontrakt, i vilka dessa åtaganden skett och vilka med rättigheter och skyldigheter överlåtas å Kronan, bilägges detta kontrakt (bil. B).

§ 6. Mom. 2. I försäljningen ingår den provisoriska kraftstationen vid Torpshammar och berättigas Kronan att hava denna station, utan ersättning för nyttjande av tomtområde, kvarstående å Säljarens mark, intill dess att ett år förlutit från det att Torpshammars kraftverk tagits i drift. Med kraftstationen följa även de därtill anslutna Säljaren tillhöriga distributionsanläggningar och ledningsnät m. m., som finnas angivna i bilagda specifikation (bil. C) och som erfordras för fullgörande av bland annat frikraftsleveranser, för närvarande utgående från den provisoriska kraftstationen. Kronan skall från och med tillträdesdagen även leverera den kraft i övrigt, som för närvarande levereras

från den del av distributionsnätet, som sålunda övertages av Kronan. Kronan övertager Säljarens skyldigheter och rättigheter även med avseende å sistnämnda kraftleveranser och därför erforderliga anläggningar.

Säljaren är dock berättigad att för egen räkning även efter tillträdesdagen, intill dess Torpshammars kraftverk tages i drift, driva den provisoriska kraftstationen vid Torps-hammar för vad ändamål Säljaren önskar ävensom ur Gimån uttaga vatten för träsliperiet och sågen vid Torpshammar. Säljaren ombesörjer därvid intill sistnämnda tidpunkt på sin bekostnad drift och underhåll samt skötsel av provisoriska kraftstationen.

Säljaren förpliktar sig att, så länge Säljaren efter tillträdesdagen driver den provisoriska stationen, utan kostnad för Kronan fullgöra ovannämnda kraftleveranser, såvitt de nu utgå från den provisoriska kraftstationen, och underhålla därför erforderliga distributionsanläggningar, mot det att Säljaren får uppbära ersättningen för dessa leveranser. Skulle Säljaren brista i dessa förpliktelser, är Kronan berättigad att återtaga kraftstationen utan skyldighet för Kronan att därifrån tillhandahålla Säljaren kraft för drivande av Säljarens anläggningar vid Torpshammar. Kronan övertager i sådant fall Säljarens ovan i detta stycke nämnda skyldigheter i fråga om kraftleverans, samtidigt varmed Säljaren befrias från sina åtaganden i fråga om kraftstation och distributionsanläggningar.

I den mån Säljaren icke till fullt utnyttjar kraften från den provisoriska stationen, äger Kronan rätt att tillgodogöra sig kraftöverskottet utan särskild ersättning.

Säljaren förbinder sig, att så länge Säljaren förfogar över den provisoriska kraftstationen vid Torpshammar, på sin bekostnad underhålla den i driftsdugligt skick. Säljaren betalar även brandförsäkring för samma kraftstation. Skulle den brinna, medan Säljaren förfogar över den, skall brandskadeersättningen utgå till Kronan, men Kronan vara skyldig att antingen skyndsamt återuppföra en tillräcklig anläggning eller leverera motsvarande elektrisk kraft till Säljaren utan ökad kostnad för denna. Skulle provisoriska kraftstationen av annan anledning förstöras, skall Säljaren icke vara skyldig att återuppföra den.

§ 6. Mom. 3. Med försäljningen av Nordanede kraftstation följa även därtill anslutna, Säljaren tillhöriga distributionsanläggningar. Kronan övertager från och med tillträdesdagen alla Säljarens rättigheter och skyldigheter med avseende å denna kraftstation och strömfall, inklusive skyldigheten att fullgöra alla därifrån utgående kraftleveranser.

§ 6. Mom. 4. Förteckning å de kraftleveranser, som utöver frikraftleveranserna skola övertagas av Kronan, återfinnes i särskild bilaga (bil. D).

Säljaren medger, att, i den mån Nordanede kraftstations effekt befinnes vara otillräcklig för fullgörande av de kraftleveranser, som enligt ovanstående därifrån skola utgå, Kronan skall vara berättigad att i nödig omfattning minska leveransen till Skönviks Aktiebolag, för tiden intill dess Torpshammars kraftverk tages i drift.

Frikraft till fastighetsägare vid Edeforsen.

§ 7.

Kronan övertager från och med tillträdesdagen de Säljarens skyldigheter i fråga om frikraftleveranser, som Säljaren åtagit sig i samband med förvärv av de i § 1 mom. 1 nr:is 1—63 uppräknade fastigheterna. Förteckning över de kontrakt, i vilka dessa åtaganden skett och vilka med rättigheter och skyldigheter överlätas å Kronan, bilägges detta kontrakt. (Bil. E.)

På Kronan övergå även Säljarens eventuella skyldigheter och rättigheter på grund av köpekontrakt av den 23 augusti 1919 och överenskommelse den 7 och 16 maj 1920 samt 16 maj 1920, allt angående förvärv av vattenkraft m. m. i Edeforsen, vilka handlingar jämväl härmed överlätas på Kronan.

Frikraften skall utan kostnad för Kronan levereras av Säljaren intill utgången av 1941. Därefter skall frikraften, om Kronan så påfordrar, levereras av Säljaren mot en årlig ersättning från Kronan av 1,500 kronor, intill dess att Torpshammars kraftverk tagits i drift, då denna Säljarens leveransskyldighet upphör.

Tillträdesdag.

§ 8.

Mom. 1. De försålda fastigheterna och rättigheterna tillträdas av Kronan den 1 december 1937. Fastigheter, byggnader och anläggningar överlämnas i det skick, vari de befinna sig å tillträdesdagen, från vilken dag därmed förenade rättigheter och skyldigheter övergå på Kronan.

Skatter.

Mom. 2. Skatter och onera skola, i vad de belöpa på tiden före den 1 januari 1938, betalas av Säljaren och för tiden därefter av Kronan.

I den mån skatter och onera belöpa å områden, som skola avstyckas från nu bestående fastigheter, skall Kronan dock ej gälda skatter och onera för sådana områden, inuan de blivit särskilt för sig taxerade.

Skatter och onera, som belöpa å Torpshammars provisoriska station, betalas av Säljaren, så länge Säljaren helt eller delvis utnyttjar denna anläggning.

Avstyckningar, lagfart och servitutsinteckningar.**§ 9.**

Alla av detta köp föranledda avstyckningar ombesörjer Säljaren på sin bekostnad.

Alla kostnader för lagfart och servitutsinteckningar betalas av Kronan, varemot Säljaren svarar för kostnaderna för beredande av tillförsäkrad förmånsrätt åt servitutsinteckningarna.

Kronan är berättigad och förbinder sig att, sedan detta kontrakt blivit av Kungl. Maj:ts godkänt, snarast möjligt hos vederbörande inskrivningsdomare göra ansökan om lagfart å försälda fastigheter och inteckning till säkerhet för upplåtna servitut.

Reglering.**§ 10.**

Mom. 1. Kronan och Säljaren skola samarbeta för genomförande av årsreglering av vattenavrinningen genom Gimån genom inrättande och utnyttjande av regleringsmagasin såväl i Holmsjön och Leringen som ovan liggande sjöar. Det förberedande utredningsarbetet skall efter Kronans val antingen anföras åt opartisk sakkunnig eller utföras av Kronan själv, i vilket senare fall Säljaren dock skall hava rätt att låta en kontrollant deltaga i utredningsarbetet. I det förra fallet skall Säljaren bidraga med 15 % av utredningskostnaden. I det senare fallet skall Säljaren icke hava annan kostnad för utredningarna än för nämnda kontrollant.

Regleringen skall inriktas i första rummet på utjämning av vattenföringen i Gimån genom höjande till ett jämnt värde av dess vintervattenföring (1 november—1 maj) och i andra rummet på magasinens fullständiga utnyttjande. Kontrahenternas ömsesidiga skyldighet att enligt ovan angivna bestämmelser bidra till åtgärderna för ovannämnda utjämningsändamål skall dock vara begränsad till de åtgärder, som visa sig erforderliga för en utjämning upp till 40 sm³ vid Leringens utlopp. Dessa åtgärder skola i första hand och snarast möjligt vidtagas i Holmsjön och Leringen och därefter i de sjöar, där förenämnda syfte kan på billigaste sätt ernås.

Kostnaderna för regleringens genomförande ävensom årskostnaderna för drift och underhåll m. m. skola betalas av Kronan till 85 % och av Säljaren till 15 %.

För den gemensamma årsregleringen gälla i övrigt följande bestämmelser:

För regleringarna erforderlig dämning och sänkning må ock ske, i vad Säljarens egendom angår, mot ersättning, som domstol bestämmer, dock utan 50 % tillägg i vad angår skada å mark.

Regleringsmagasinen i Holmsjön och Leringen skola, därest icke annat överenskommes mellan kontrahenterna, givas det läge och den storlek, som angivas i alt. II i Vattenbyggnadsbyråns förslag av april 1910. Undersökningar, ansökningsmål och arbeten för regleringen i Holmsjön och Leringen skola så bedrivas, att den är fullt genomförd samtidigt med att Torpshammars kraftverk är färdigställt.

Därest Säljaren så begär, skola utredningarna för Holmsjöns reglering enligt ovan nämnda förslag, så vitt ske kan, vara färdigställda 1 år efter det att Vattenfallsstyrelsen mottagit skriftlig påfordran härom och skall ansökningen om denna reglering ingivas senast 1½ år efter samma tidpunkt, varpå ansökningsmålet skall bedrivas så skyndsamt som möjligt samt arbetet därefter genomföras utan dröjsmål. Om Säljaren påfordrar sådan reglerings genomförande, inuan Torpshammars kraftverk blivit taget i drift, skall Säljaren, intill dess detta skett, gälda de årliga utgifterna för denna reglering, däri inräknat av staten betald ränta å det nedlagda kapitalet och avskrivningar, men ej kostnaderna för utredningar, ansökningsmålens förande och domstolsavgift. Här för regleringen verkställt arbete måst till följd av olyckshändelse eller annan likartad omständighet i avsevärd mån omgöras eller ändras, skall kostnaden därför räknas som anläggningskostnad.

Skulle reglering kunna utnyttjas, innan Torpshammars kraftverk färdigställes, må det, i vad Kronans rätt angår, stå Säljaren öppet att omhänderväsa regleringen på det för Säljaren lämpligaste sättet.

§ 10. Mom. 2. Kronan medges rätt att, i vad på Säljaren ankommer, med användande av de ovan omnämnda regleringsmagasinen och genom pumpning utföra *korttidsreglering* under vecka, dygn och helg av vattenavrinningen genom Gimån; dock icke i större utsträckning än att de av regleringen orsakade variationerna kunna utjämnas i ett vattenmagasin i Stödesjön av en halv meters höjd, och under förutsättning att i det utslag, varigenom tillstånd gives till sådan reglering, Kronan även berättigas och ålägges att i Stödesjön anordna sådant utjämningsmagasin.

Detta magasin skall förläggas ovanför den höjd, till vilken Skönviks Aktiebolag begärt dämmningsrätt i nu pågående mål, som skall av bolaget fullföljas.

Nämnda utjämning må ske vid Skönviks Aktiebolags nuvarande damm vid Nedansjö kraftverk, och förbinder sig dammägaren i målet medgiva att på egen bekostnad vidtaga erforderlig höjning av dammen och omhänderhava dammens skötsel i enlighet med regler, som av domstol meddelas.

De kostnader för utjämningen och utjämningsmagasinet, som icke ovan ålagts dammägaren, skola betalas av Kronan, som icke heller äger kräva ersättning för skada genom den uppdämning i Stödesjön, som i detta kontrakt avses.

Korttidsregleringen och pumpningen få icke ske så, att genom därav uppkommande försvärad isbildning eller isgång fara uppstår för nedanför Stödesjön liggande kraftverk, eller deras drift och skötsel hindras eller försvåras.

§ 10. Mom. 3. Vad Kronan av Säljaren enligt detta kontrakt förvärvat må utan ersättning tagas i anspråk för reglering av vattenavrinningen. Kronan må icke heller kräva ersättning för den förlust av vattenkraft eller annan skada, som genom regleringarna uppkommer. För reglering erforderlig dämning och sänkning må ock ske, i vad Säljarens egendom angår, mot ersättning, som domstol bestämmer. dock, vad den gemensamma årsregleringen beträffar, utan 50 % tillägg i vad angår ersättning för skada å mark å Säljarens följande egendomar:

I. Vid Leringen och Fagervikssjön:

a) de *Skönviks Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

- 1) 6 3/8 mål Fagervik 1³
- 2) 5 1/2 " " 1⁴
- båda i Holms socken av Medelpads östra domsaga och Västernorrlands län;
- 3) 1 2/5 mål Leringen 2⁷
- 4) 1 " " 2²²
- allt i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län:

b) de *Svartviks Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

- 5) 1 137/162 mål Mellanleringen 1²
- 6) 2 " " 1³
- 7) 1 160/162 " " 1⁴
- 8) 1 1/6 " " 1⁵
- 9) 89/162 " Nordanede 1²¹
- 10) 89/324 " " 1²²
- 11) 89/216 " " 1²⁵
- 12) 89/216 " " 1²⁷
- 13) 2 17/72 " " 1³⁰
- 14) 267/432 " " 1³⁴

allt i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län;

c) den *Torpshammars aktiebolag* tillhöriga fastigheten:

- 15) 4/5 mål Nordanede 1³⁷ i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län.

II. Vid Holmsjön:

a) de *Skönviks Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

- 1) 5/6 mtl. Ljungå 1¹
- i Hällesjö socken av Jämtlands östra domsaga och Jämtlands län;

2) lägenheten Vike Loviken 1³³

3) 2 7/8 mål Anundgård 1⁴

4) 2 7/8 " " 2⁷

5) 1 4/5 " " 2¹⁸

6) 1 40/56" Östbyn 1⁷

7) 6 3/8 " " 2³

8) 6 3/8 " " 2³

9) 1 1/3 " " 3⁹

10) 4 1/4 " " 4⁴

11) 1 1/8 " " 4¹⁰

12) 6 3/8 " Fagervik 1²

13) 5 1/2 " " 1⁴

14) 4 49/50" " 1⁹

- allt i Holms socken av Medelpads östra domsaga och Västernorrlands län;
- 15) 2 2 3 mål Leringen 1¹⁸

i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län:

b) de *Sunds Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

16) 3 3/4 mål Sunnansjö 1³

17) 3 3/4 " " 1⁴

18) 3 3/4 " " 1⁵

allt i Holms socken av Medelpads östra domsaga och Västernorrlands län.

c) de *Uddefors Aktiebolag* tillhöriga fastigheterna:

19) lägenhet Östbyn 1¹¹

20) 1 3/10 mål Östanbäck 1⁴

- båda i Holms socken av Medelpads östra domsaga och Västernorrlands län
- 21) lägenhet Leringen 1³¹ i Torps socken av Medelpads västra domsaga och Västernorrlands län.

Säljaren ansvarar för att någon ökad kostnad för den gemensamma årsregleringen icke skall uppkomma genom hädanefter skeende försäljning eller utarrendering av de i detta moment uppräknade egendomar. Denna rätt till uppdämning må icke intecknas.

Köpeskilling. Första säkerhet.

§ 11.

Mom. 1. Köpeskillingen för de fastigheter, som genom detta kontrakt till Kronan förskäts, och för de rättigheter, som tillika upplåtits och för vilka icke särskild ersättning skall enligt kontraktet utgå, utgör Fyra miljoner trehundra tusen (4,300,000) kronor.

Av detta belopp gäldas 3,225,000 kronor den 1 juli 1937, mot det att Säljaren ställer säkerhet, som kan av Kronan godkännas, till samma belopp för kontraktets fullgörande.

Återstoden, 1,075,000 kronor, betalas å tillträdesdagen, mot det att Säljaren till Vattenfallsstyrelsen överlämnar nedan i § 12 omförmälda handlingar, därvid de i § 12 mom. 1 omförmälda handlingar kunna ersättas av säkerhet enligt § 12 mom. 2.

§ 11. *Mom. 2.* Köpeskillingen skall betalas till Torpshammars Aktiebolag, och gäller således detta bolags kvitto även för övriga under beteckningen Säljaren i detta kontrakt sammanförda bolag.

Åtkomst. Gravationsfrihet. Förmånsrätt för servitutsinteckningar.

§ 12.

Mom. 1. Å tillträdesdagen skall Säljaren före slutlikviden till Vattenfallsstyrelsen överlämna kvitterat köpebrev, för lagfart erforderliga åtkomsthandlingar med i § 1 mom. 1 angiven reservation samt styckningshandlingar ävensom gravationsbevis, utvisande att de försålda fastigheterna icke besväras av penninginteckningar och ej heller av inteckningar av annat slag av beskaffenhet att kunna lägga något hinder av betydelse i vägen för Kronans utnyttjande av vattenkraften i Gimån eller Edeforsen. Säljaren skall ock så snart ske kan bereda de inteckningar, som skola i Säljarens behållna fastigheter meddelas till säkerhet för Kronans enligt köpekontraktet tillkommande servitutsrättigheter, förmånsrätt framför alla penninginteckningar och inteckningar av annat slag av beskaffenhet att kunna utgöra något hinder av betydelse för Kronan att utnyttja vattenkraften. Penninginteckningar i Säljaren ej tillhöriga stamfastigheter aro undantagna från ovan givna föreskrifter, dock förbinder sig Säljaren att söka i sin mån bidra till dessa inteckningars relaxering och postponering.

Inteckningar, meddelade till skydd för flottning, skola icke anses utgöra hinder av betydelse för Kronan att utnyttja vattenkraften.

För födoråd svarar Säljaren och behöver fördenskuil icke befria de försålda fastigheterna från inteckningar till säkerhet för sådana rättigheter.

§ 12. *Mom. 2.* Å tillträdesdagen återställes den i § 11 mom. 1 omförmälda säkerhet.

Skulle Säljaren icke å tillträdesdagen kunna fullgöra vad Säljaren i mom. 1 åtagit sig, och beror icke detta på någon av Kronan orsakad tidsutdräkt, är Säljaren skyldig att till Vattenfallsstyrelsen före slutlikviden ställa säkerhet, som kan av Kronan godkännas, för den olägenhet eller förlust, som kan tillskyndas Kronan genom bristen i föreskrivna prestationer. Denna säkerhet skall upphöra eller återställas, allteftersom prestanda fullgöras eller Kronan genom domstolsutslag erhåller säkerhet för rätten att förfoga över den vattenkraft, som kontraktet avser, antingen utan ersättning till andra eller mot ersättning, som säljaren betalar.

Säkerhet till ett belopp av minst 25,000 kronor skall innestå hos Vattenfallsstyrelsen, intill dess de ovan omförmälda markområdena dels vid Gimån nedom Främmer-Nordanedensjön och dels vid Lershuvudströmmen och vid Fagerviksströmmen, till vilka Kronan erhållit option, blivit till Kronan överlätna och dessa områden visats vara gravationsfria i den omfattning, som ovan i mom. 1 angivits eller ock optionsrätten förfallit.

Förbehåll för Kronans rätt vid försäljning och utarrendering.

§ 13.

Skulle Säljaren, innan detta kontrakt blivit av Kungl. Maj:t godkänt, vilja försälja någon fastighet, till vilken hör vatten, grund eller fiske eller markområde, som avses i detta kontrakt, förbinder sig Säljaren att vid försäljningen göra lagligen gällande undantag av samma rätt eller förbehåll för rätt, som upplåtits till Kronan.

Kronan skall respektera Säljarens nuvarande arrendatorers rätt i fråga om de av Säljaren till Kronan överlätna eller upplåtna områdena såväl i allmänhet som särskilt till fiske. Denna bestämmelse skall dock icke utgöra hinder för Kronan att vid vattendomstol utverka rätt att där så erfordras göra intrång i arrendatorernas förmåner mot ersättning, vilken, om domstolen utdömer den, skall gäldas av Säljaren. Beträffande skada och intrång, som tillskyndas arrendator genom regleringsföretag, ikläder sig icke Säljaren ansvar eller betalningsskyldighet.

Redan verkställda utredningar och undersökningar.

§ 14.

Säljaren överlåter på Kronan alla i Säljarens ägo befintliga utredningar och undersökningsresultat angående Torpshammars kraftverk och regleringen av Holmsjön och Leringen samt berättigar Kronan att på Säljarens mark göra erforderliga undersökningar från och med Holmsjön till och med Stödesjön samt för de regleringar i övrigt, som skola av kontrahenterna gemensamt utföras. Onödigt intrång skall vid undersökningarna undvikas.

Undvikande av våld på naturen.

§ 15.

Vid utförande av Kronans anläggningar för tillgodogörande av den genom detta kontrakt förvärfvade vattenkraften skall Kronan undvika våld på naturen, i den mån detta kan ske utan fördröjande av betydelse för anläggningen.

Övertagande av personal.

§ 16.

Kronan skall från och med tillträdesdagen övertaga hos Säljaren anställda maskinisten vid Nordanede kraftstation Albin Tolf, och när Säljaren så påfordrar jämväl tjänstgörande övermontören vid Torpshammars träsliperi, under förutsättning att denne är pensionsförsäkrad i S. P. P. Kronan är villig att efter begäran av Säljaren, i den mån så efter Vattenfallsstyrelsens bedömning lämpligen bör ske, under byggnadstiden bereda arbete åt den vid Säljarens anläggningar på platsen anställda personalen.

Vattenledningen till Torpshammar.

§ 17.

Kronan skall tillse, att de, som nu hava anslutning till Säljarens vattenledning i Torpshammar, beredas möjlighet att utan ersättning eller extra kostnad fortfarande erhålla sitt behov av dugligt vattenledningsvatten.

Rätt till fabriktionsvatten ur Gimån.

§ 18.

Så länge industri drives vid Torpshammar av Säljaren eller hans rättsinnehavare, skall Kronan tillse, att fabriktionsvatten för industrien kan på lämplig plats och på betryggande sätt utan ersättning erhållas ur avloppstunneln. Kostnaden för pump och pumpning gäldas av industriverksägaren. Säljaren eller hans rättsinnehavare är jämväl berättigad att, i vad på Kronans rätt angår, utsläppa fabriktionsvattnet i Gimån.

Optionsrätt till kraft.

§ 19.

Kronan medger Säljaren option på elektrisk kraft intill 3,000 kW för drivande av sliperiet vid Torpshammar att utgå från det Torpshammars kraftverk tagits i drift under en tid av högst tio år till följande pris och på nedan angivna villkor i övrigt:

under maj—oktober	(6 månader)	0.5 öre per kWh
” november—januari	(3 ”)	0.8 ” ” ”
” februari—april	(3 ”)	1.2 ” ” ”

Kraften skall levereras vid sliperiet med generatorspänningen i Torpshammars kraftverk, om icke annat överenskommes.

Kronan skall senast ett år i förväg underrätta Säljaren om den tidpunkt, då Torpshammars kraftverk skall tagas i drift.

Bolagens inbördes ansvar gentemot Kronan.

§ 20.

Skönviks Aktiebolag och Wii Elektriska Aktiebolag ansvara en för bägge och bägge för en för gäldande av förenämnda bidrag till kostnaderna för årsreglering eller, om regleringen genomföres, innan Torpshammars kraftverk tagits i drift, för gäldande av de årskostnader, för vilka Säljaren skall enligt detta avtal ansvara. Sedan genom domstols laga kraft vunna utslag fastställts den delaktighet i vattenregleringsföretag, som skall belöpa på varje i regleringssamfalligheten ingående strömfall och betalningsskyldighet för samtliga deltagare inträtt, skall de bägge bolagens solidariska ansvarighet upphöra.

I övrigt blir varje bolag berättigat eller förpliktat, endast i vad angår av bolaget för-sålda eller bolaget fortfarande tillhöriga fastigheter.

Kronans ansvar vid eventuell avhändelse.

§ 21.

Kronan förbinder sig att, om Kronan genom försäljning eller på annat sätt avhänder sig något av vad Kronan genom detta kontrakt förvärvat, tillse, att Säljarens rättigheter på grund av detta kontrakt icke äventyras.

Flottning.

§ 22.

Genom detta kontrakt må Säljarens rätt att flotta i den allmänna flottleden icke in-skränkas.

Kronan skall respektera den allmänna flottningens rättigheter.

Förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande.

§ 23.

Detta kontrakt undertecknas av Vattenfallsstyrelsen under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande. Är detta godkännande icke lämnat före den 1 juli 1937, är detta kontrakt förfallet. Säljaren är därvid icke berättigad till något skadestånd från Kronan för den förlust eller skada, som Säljaren eventuellt lidit, därigenom att köpet icke kommit till stånd.

Härav äro två likalydande exemplar upprättade och utväxlade.

Stockholm den 7 april 1937.

Kungl. Vattenfallsstyrelsen.

G. MALM.

FR. MALM.

Skönviks Aktiebolag.

B. SUNDFELDT. GÖSTA CARLBERG.

Torpshammars Aktiebolag.

G. WÄRN. GÖSTA CARLBERG.

Uddefors Aktiebolag.

G. WÄRN. GÖSTA CARLBERG.

Sunds Aktiebolag.

B. SUNDFELDT. GÖSTA CARLBERG.

Trävaruaktiebolaget Svartvik.

G. WÄRN. GÖSTA CARLBERG.

Wii Elektriska Aktiebolag.

ARVED ARVEDSON. GÖSTA CARLBERG.

Bevittnas:

Olof Håkansson.

Otto R. Alrutz.